

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/85105,Wojciechowski-Jan.html>
2023-12-04, 06:52

Wojciechowski Jan

WOJCIECHOWSKI Jan (1 XI 1871, Szydłowiec – 8 II 1938, Stara Miłosna k. Warszawy), inżynier technolog, konstruktor, pionier polskiej psychotechniki. Był synem Franciszka Ksawerego, uczestnika powstania styczniowego, i Bronisławy z Jopkiewiczów.

W 1891 ukończył Szkołę Realną w Warszawie, a w 1896 z wyróżnieniem studia w Instytucie Technologicznym w Petersburgu, otrzymując dyplom inżyniera technologa. Rozpoczął pracę jako konstruktor kotłów parowych, aparatury cukrowniczej i konstrukcji stalowych w Tow. Akcyjnym Zakładów Mechanicznych Borman i Szwede w Warszawie. Prowadził nadzór nad montażem kotłów w Warszawie i Żbikowie. Na początku 1899 został zaangażowany jako konstruktor kotłów w Południowej Fabryce Budowy Maszyn w Kijowie. We IX 1899 przeniósł się do Biura Technicznego Południowo-Rosyjskiego Dnieprowskiego Tow. Metalurgicznego w Kamienskoje. Był bliskim współpracownikiem Ignacego Jasiukowicza. Interesował się problemami społecznymi licznej kolonii polskich robotników oraz zespoleniem polskiej inteligencji. Zorganizował w Kamienskoje Katolickie Tow. Dobroczynności, które utworzyło ochronkę i dwuklasową szkołę dla polskich dzieci. Dla robotników organizował kursy wieczorowe na których wykładał. Pracując w Kamienskoje nadsyłał do „Przeglądu Technicznego” liczne artykuły o tematyce technicznej. W 1916 pod wpływem K. Adamieckiego zainteresował się naukową organizacją pracy. Rozpoczęła się wówczas ewolucja jego poglądów od technokratycznej nauki racjonalizacji pracy, poprzez wąsko pojętą psychotechnikę do psychologii stosowanej. W 1905 został kierownikiem Biura Technicznego Dnieprowskich Zakładów Hutniczych, funkcję tę pełnił aż do powrotu do Polski w 1918. Objął wówczas stanowisko kierownika Wydziału Metalowego w Ministerstwie Przemysłu i Handlu. W 1919 w tym resorcie pracował w

Sekcji Uruchamiania Przemysłu. W 1920 zapoznał się z badaniami psychotechnicznymi w poradni zawodowej dla chłopców i dziewcząt Patronatu nad Polską Młodzieżą Rzemieślniczą i Przemysłową. W latach 1919–22 wykładał na wydz. mechanicznym PW, jako zastępca profesora części maszyn oraz maszynoznawstwo w Państwowej Szkole Budowy Maszyn i Elektrotechniki im. H. Wawelberga i S. Rotwanda, pracując jednocześnie w Zakładach Przemysłu Drzewnego „Wiór” Spółka Akcyjna w Warszawie. Kilka lat pracował jako urzędnik w Wydziale Nauki Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

W. należał w kraju do inżynierów propagujących naukową organizację pracy. Oddalał się od praktyki inżynierskiej, zaczął prowadzić studia w zakresie pedagogiki, psychofizjologii, organizacji pracy i doboru zawodowego opartego na badaniach psychotechnicznych. Jego celem stało się zharmonizowanie człowieka z jego pracą. Rozpoczął badania w zakresie psychotechniki, przetłumaczył pracę Henry’ego Charlesa Linka pt. *Psychologia zajęć*. W 1924 ukończył kurs psychotechniki w prywatnym Instytucie Organizacji Pracy i Psychotechniki „Orga” w Berlinie, kierowanym przez prof. Waltera Moedego i Curta Piorkowsky’ego. Zwiedził równocześnie niemieckie, szwajcarskie, francuskie i włoskie pracownie psychotechniczne. Po powrocie do kraju poświęcił się propagowaniu nowej gałęzi wiedzy – psychotechniki. W 1924 MWRiOP powierzyło mu organizację i kierownictwo wzorcowego Zakładu Psychotechnicznego przy Państwowej Szkole Budownictwa w Warszawie, który powstał w 1925. Była to pierwsza w Polsce placówka badań psychotechnicznych dla potrzeb szkolnictwa zawodowego, kształcąca również psychotechników i prowadząca badania. W. kierował nim do roku szkolnego 1933/34. Inicjatorem zastosowania psychotechniki w kolejnictwie był dyrektor departamentu VI mechanicznego Ministerstwa Kolei inż. Bronisław Skupiewski; był zdania, że właściwy dobór pracowników kolejowych jest ważniejszy niż w innych dziedzinach gospodarki ze względu na bezpieczeństwo pasażerów, personelu kolejowego i przewożonych towarów. W. w VII 1925 objął funkcję kierownika Biura Badań

Psychotechnicznych Dyrekcji Kolei Państwowych w Warszawie. Nigdzie, poza Niemcami, nie stosowano jeszcze wówczas psychotechniki przy doborze personelu kolejowego. Ministerstwo Kolei delegowało W. do Szwajcarii i Francji, w celu zebrania informacji dotyczących metodyki badań oraz wyposażenia pracowni. W. wzorował się na Laboratorium Paryskiego Tow. Transportowego. Pracownia została otwarta w 1927. W. opracował metodologię badań, skonstruował także przyrządy psychotechniczne – suwak (do badania inteligencji technicznej), dynamograf rtęciowy (do pomiaru sił ruchów rąk) i aparat sześciotorowy (do badania uwagi i koordynacji motorycznej). Z jego inicjatywy powstało stanowisko badań maszynistów w formie budki maszynisty parowozu z wyposażeniem wewnętrznym (z wyświetlanym filmem obrazującym sygnały kolejowe na szlaku w różnych warunkach), stanowiące pierwowzór symulatora kolejowego. Projektował również oraz modyfikował testy i kwestionariusze, prowadził badania nad wyćwiczalnością. W pracowni badano pod względem skłonności do wypadków pracowników służby ruchu: maszynistów, motorniczych, kierowców samochodowych, zawiadowców stacji, dyżurnych ruchu, blokowych, zwrotniczych, nastawniczych, spinaczy, przetokowych i częściowo konduktorów. W 1930 Biuro Badań Psychotechnicznych przekształcono w Pracownię Psychotechniczną DOKP Warszawa, staraniem W. utworzono także drugą Pracownię Psychotechniczną DOKP Poznań. Powołano równocześnie jednostkę nadrzędną obu pracowni Referat Psychotechnicznego Ministerstwa Komunikacji pod kierownictwem W.

W 1932 przeszedł na emeryturę, nadal jednak publikował i prowadził badania w zakresie psychotechniki. Za sprawą inż. Henryka Targońskiego zbudowano dwa wagony psychotechniczne, wyposażone w aparaty i przyrządy do badań pracowników kolejowych na całej sieci PKP. Wprowadzenie obowiązkowych badań psychotechnicznych maszynistów i dyżurnych ruchu było jednym z najważniejszych czynników zmniejszenia liczby wypadków na PKP. Przed wprowadzeniem badań w 1927 było 3,8 wypadków na milion pociągo-kilometrów, a pod koniec lat 30. XX w. średnio 1,65 wypadków (zmniejszenie o 56,6%).

Doskonalenie metodyki badań stanowi oryginalny wkład W. do psychologii stosowanej w II RP. Badania nad tachodometrem – przyrządem do określania zdolności oceny szybkości i odległości przerwała jego śmierć. Dzięki jego staraniom w 1934 Ministerstwo Komunikacji wprowadziło obowiązkowe badania psychotechniczne pracowników, którzy spowodowali wypadek w ruchu kolejowym. Pod kierownictwem W. polska psychotechnika kolejowa znalazła się na jednym z pierwszych miejsc w Europie. Metodyka jego badań przetrwała próbę czasu, należy podkreślić, iż nawet współczesne badania psychotechniczne wykonywane obecnie przez kolejową medycynę pracy nie są tak kompleksowe. W 1925 W. był jednym z założycieli Polskiego Tow. Psychotechnicznego, od 1928 jego prezesem, od 1937 członkiem honorowym. Był także członkiem Instytutu Naukowego Organizacji i Kierowania. Jako delegat reprezentował Polskę na kongresach w Paryżu, Utrechcie, Barcelonie i Pradze. W 1927 PTP powołało kwartalnik „Psychotechnika”, W. był od 1928 aż do końca życia jego redaktorem naczelnym. Ogłosił ponad 80 artykułów w czasopismach krajowych i zagranicznych (m.in. w „Revue de la Science Travail”, „Le Travail Humain”, „Industrielle Psychotechnique”). Za zasługi otrzymał od państwa dworek myśliwski ks. Józefa Poniatowskiego w Starej Miłosnie pod Warszawą. Interesował się muzyką i sztuką, sam malował pejzaże. Zmarł po ciężkiej chorobie.

SBTP.

Politechnika Warszawska 1915–25, Warszawa 1925; *Śp. inż. Jan Wojciechowski*, „Inżynier Kolejowy” 1938, nr 3, s. 93; *Wspomnienie pośmiertne śp. inż. Jan Wojciechowski*, „Kwartalnik Psychologiczny” 1938, t. 10, z. 1/4, s. 210–211; *Śp. inż. Jan Wojciechowski*, „Przegląd Organizacji” 1938 nr 3, s. 100; „Psychotechnika” 1938, nr 1–2 (zbiór tekstów: *Akademia poświęcona pamięci inż. Jana Wojciechowskiego*, s. 1–2; J. Kaczkowska, *Jan Wojciechowski – życie i rola w Pol. Towarzystwie Psychotechnicznym*, s. 3–6; J. Budkiewicz, *Inżynier Jan Wojciechowski jako autor na polu psychotechniki*, s. 7–20; H. Targoński, *Inż. J. Wojciechowski a psychotechnika*

na PKP, s. 21–23; J. Szmydt: *Inż. Jan Wojciechowski jako kierownik Zakładu Psychotechnicznego przy P. Sz. Budownictwa*, s. 24–26; J. Wojciechowski: *Stan psychotechniki kolejowej na kuli ziemskiej*, s. 26–30); *Psychotechnika na PKP*, s. 265–266, [w:] *XX-lecie komunikacji w Polsce odrodzonej*, Kraków 1939; *XX-lecie komunikacji w Polsce odrodzonej 1918–1939*, Kraków 1939; J. Budkiewicz, J. Kęczkowska: *Z dziejów psychologii stosowanej w Polsce do roku 1957 ze szczególnym uwzględnieniem poradnictwa zawodowego*, Warszawa 1987; W. Błońska: *Jan Wojciechowski – pionier polskiej psychotechniki (1871–1938)*, s. 63–78, [w:] *Prace pedagogiczne 24, Szkice z historii psychologii i pedagogiki*, pod red. W. Bobrowskiej-Nowak, *Prace naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach nr 1007*, Katowice 1989; [Słownik psychologów polskich](#), pod red. E. Kosnarewicz, Poznań 1992, s. 235; A. Bańka: *Polscy pionierzy psychologii stosowanej*, „Ergonomia” 1998, t. 21, nr 1–2, s. 47–57; A. Bańka, W. Trzeciak: *Rozwój myśli i profesjonalizacji poradnictwa zawodowego, tropy, dokonania, perspektywy*, Warszawa–Poznań 2017; Zarządzenie o powołaniu Pracowni Psychotechnicznej DOKP Warszawa (Dz. U. MK 1930, nr 2, poz. 32, s. 15); Zarządzenie o powołaniu Pracowni Psychotechnicznej DOKP Poznań (Dz. U. MK 1930, nr 8, poz. 75, s. 118).

Zbigniew Tucholski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)